

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/multimedia/129814,Film-Z-wycieczki-stowarzyszenia-weteranow-do-Polski-dostepny-na-plycie.html>
28.02.2026, 10:44

Film „Z wycieczki stowarzyszenia weteranów do Polski” dostępny na płycie

21.12.2020

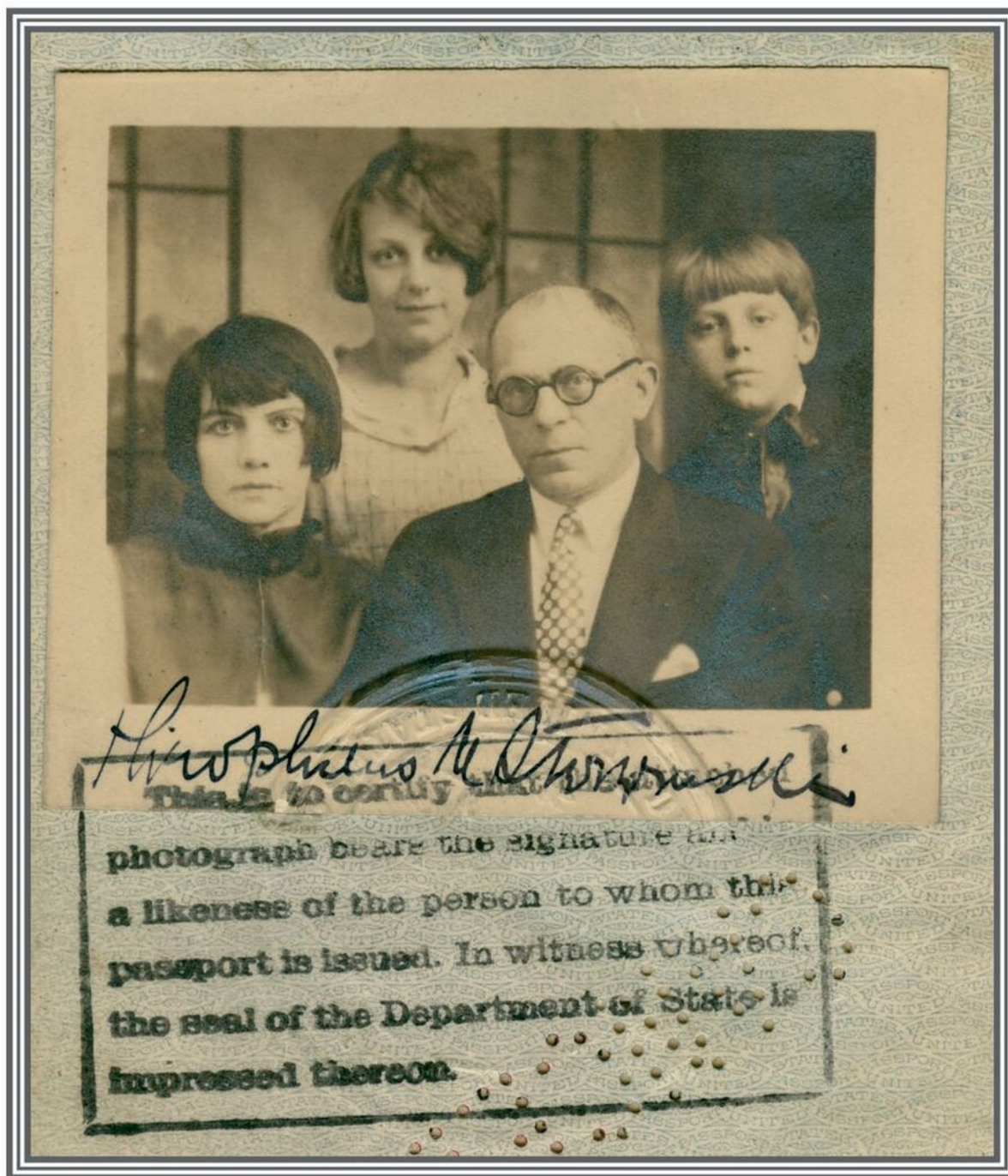
Wycieczka do Polski zorganizowana przez Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w roku 1927

WYCIECZKA STOWARZYSZENIA WETERANÓW ARMII POLSKIEJ W AMERYCE DO OJCZYZNY (LIPIEC – SIERPIEŃ 1927 R.) – KILKA SŁÓW O FILMIE

Dokładnie rok po oficjalnej wizycie prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr. Jarosława Szarka w nowojorskiej siedzibie Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce i podpisaniu umowy o wzajemnej współpracy w czerwcu 2018 r., do Polski przywiezione zostały cztery duże rolki niemego filmu zapisanego na taśmie nitrocelulozowej 35 mm. Zawierają one filmowy zapis wycieczki, jaką odbyło do swojej ojczyzny ok. 650 byłych członków Błękitnej Armii w 1927 r. – dokładnie dziewięć lat od odzyskania przez naród polski upragnionej niepodległości, dziesięć lat od powstania Błękitnej Armii i sześćdziesiąt lat od powstania pierwszego polskiego „Sokoła”¹.

Strona tytułowa albumu poświęconego wycieczce weteranów Armii Błękitnej do Polski w 1927 r.

Dr Teofil Starzyński wraz z rodziną — zdjęcie paszportowe.

Wycieczka do Polski zorganizowana przez Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w roku 1927

Agnieszka Wisła w otoczeniu żołnierzy Pułku Ułanów Wielkopolskich. Poznań 1927 r.

Wyladunek bagaży.

MIASTO GDYNIA

Po mszy ruszyliśmy zwiedzić miasto, które rozbudowuje się wspaniale. Tam, gdzie przed kilku zaledwie laty stało na nadmorskim pustkowiu kilka niepokąźnych chat rybackich, powstało polską pracą i zabieглиwością okazałe miasto i port nowoczesny, z którego idą w świat okręty, wywożąc produkty polskiej ziemi i polskiej pracy, głównie węgiel.

Prześliczna plaża, czyli wybrzeże kąpielowe, ściągą do Gdyni tysiące osób z całej Polski, a na ich pomieszczenie pobudowano już wielką ilość wspaniałych hoteli, pensjonatów i domów, urządzonych z prawdziwym komfortem nowoczesnym.

W pobliżu plaży wznosi się wspaniały gmach restauracji „Morskie Oko — Casino”, w którego olbrzymiej sali zastawiono dla uczestników wspólny obiad.

„Weteran”, grudzień 1927

„Po czemu łokieć” — popisy władania lancą i szablą.

Wycieczka do Polski zorganizowana przez Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w roku 1927

„Bal Błękitny” wydany przez Poznańską Chorągiew Związku Hallerczyków.

Wycieczka do Polski zorganizowana przez Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w roku 1927

Nazajutrz ruszyliśmy partiami do Morskiego Oka. Wozily nas znakomite autobusy, należące, jak nas informowano, do Tatrzańskiego Związku Turystycznego. Zwiedziliśmy najciekawsze i najbardziej dostępne miejsca, gdyż do robienia wycieczek na bardziej niedostępne szczyty nikt z nas nie był odpowiednio przygotowany.

Byliśmy więc na Gubałówce, nad Morskim Okiem, nad Czarnym Stawem, podziwialiśmy Wodogrzmoty Mickiewicza, Pieniny itd. Wszędzie z nami byli operatorzy kinematograficzni, którzy robili zdjęcia.

„Weteran”, marzec 1928

Łodzią po Morskim Oku.

Na cmentarzu Obrońców Lwowa z ilości smutnych mogił bohaterów można mieć dopiero pojęcie o nadludzkim wysiłku tego miasta, które chciało być polskie za wszelką cenę. Najdroższym szczątkom poległych oddała wycieczka swój hołd, składając na cmentarzu wspaniałe wieniec.

Cmentarz Orłąt Lwowskich. Złożenie wieńca.

„Weterani z Ameryki w Polsce – Albumy Pamiątkowe wycieczki SWAP do Polski w lipcu i sierpniu 1927 r.”, lipiec – sierpień 1927, zeszyty 2 i 3

ZARYS DZIEJÓW STOWARZYSZENIA WETERANÓW ARMII POLSKIEJ W AMERYCE

W czasie I wojny światowej Polonia ze Stanów Zjednoczonych i Kanady przysłała ponad 20 tys. ochotników do Armii Polskiej we Francji, tzw. Błękitnej Armii. Po zakończeniu walk o wolność Polski około 12,5 tys. z nich powróciło do Ameryki. W maju 1921 r. weterani z Błękitnej Armii na zjeździe w Cleveland, OH, powołali do życia organizację o nazwie: **Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w Ameryce** (SWAP). Jej pierwszym prezesem został dr Teofil Starzyński – wybitny działacz Związku Sokolstwa Polskiego w Ameryce. SWAP jest najstarszą polską organizacją kombatancką w świecie.

Zjazd założycielski Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce
(Cleveland, Ohio, 28–30 maja 1921 r.)

Punktualnie o godzinie siódmej trzydzieści wjechał na dworzec specjalny pociąg wiozący uczestników wycieczki z Wilna. W chwili wjazdu pociągu orkiestra 30. pp odegrała hymn narodowy, następnie w imieniu Marszałka Piłsudskiego powitał gości gen. brygady [Jan Karol] Wróblewski. W krótkich słowach odpowiedział kierownik wycieczki, płk [Teofil] Starzyński. Okrzyki na cześć uczestników wycieczki wznoszono bez końca. Po powitaniu na dworcu goście rozjechali się do zarezerwowanych pokoi w hotelach.

Warszawa. Ul. Marszałkowska.

Z wizytą u Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Chwila milczenia. Przerywa je Marszałek, nawiązując z przybyłymi pogawędkę.

Czy pierwszy raz są w Belwederze? Tak, ogromna większość – po raz pierwszy w Polsce w ogóle. Dzieci urodziły się w Ameryce, wychowując się jednak w miłości dla „starego kraju”. Przybyli do Polski, o której słyszeli i którą kochali z daleka, zza oceanu – by ją ujrzeć z bliska, by poznać i bardziej jeszcze pokochać.

Marszałek pyta o to i owo, częstokroć padnie żart, przyjęty gromkim szczerym śmiechem. Odpowiedzi udziela dr Starzyński. W pewnym momencie, na życzenie Marszałka, prezentuje dziewczęta, które Macierz polską znały dotychczas tylko ze słyszenia.

Zawody kolarskie na warszawskich Dynasach.

Srebrny medalista olimpijski z 1924 r. w Paryżu Franciszek Szymczyk.

Goście nasi zza morza poświęcili część soboty na wyjazd do Radzymina, gdzie lat temu kilka toczyli zwycięskie boje z nieprzyjacielem kraju. Głównym celem tej wycieczki na pola radzymińskie było oddanie czci popiołom poległych tam towarzyszków broni.

Uroczyste nabożeństwo za poległych w wojnie 1920 r.

Samo miasto wystąpiło nader gościnnie, podejmując rodaków sercem i hołdem dla czynu, którego dokonali ongiś na polach radzymińskich.

Poza odwiedzeniem cmentarza – odbyło się nabożeństwo za poległych.

Przyjęcie uprzyjemniały dzieci z kolonii letnich pięknym śpiewem.

Na propozycję ks. kap[elana] Michalskiego zebrano na pomnik poległych, mający stanąć na cmentarzu radzymińskim, około 230 zł, a na dzieci z kolonii letnich również przeszło 200 zł.

„Kurier Warszawski”, 7 VIII 1927

postaci płyty Blu-ray wraz z książką. W tekście, poza faktami z dziejów Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce (SWAP) i pochodzeniu filmu, znaleźć można także interesujące ciekawostki związane z samą wycieczką Polonusów do Polski.

Fragmenty filmu „Z wycieczki stowarzyszenia weteranów do Polski”

Aby zobaczyć odtworzyć włącz JavaScript

Film, w formie pomieszanych luzem kilkudziesięciu rolek, odnalazł w archiwum Stowarzyszenia Armii Polskiej archiwista SWAP dr. Teofil Lachowicz. Taśmy zawierały zapis wycieczki, jaką odbyło 650 byłych członków Armii Błękitnej do polski w 1927 r. Dzięki długoletniej współpracy Archiwum IPN ze SWAP, polegającej na profesjonalnym zabezpieczeniu i digitalizacji archiwaliów stowarzyszenia, materiał filmowy został sprowadzony do kraju.

Po wykonaniu konserwacji i rekonstrukcji obrazu, przy nieocenionej pomocy Filмотeki Narodowej Instytutu Audiowizualnego, mogliśmy dokładnie zapoznać się z jakże cennym dla historii naszego kraju materiałem. Odrestaurowana kopia filmu na nowo odkryła niezwykle obrazy polskich miast okresu międzywojennego: Gdyni, Gniezna, Poznania, Częstochowy, Katowic, Krakowa, Zakopanego, Marcinkowic, Nowego Sącza, Borysławia, Lwowa, Równego, Wilna, Warszawy, Radzymina i Łodzi. Na kolejnych kadrach możemy zobaczyć m.in.: port w Gdyni, gdzie weteranów z Ameryki powitał gen. Mariusz Zaruski, pokaz i popisy polskiej konnicy na Błoniach Grunwaldzkich w Poznaniu, szyby naftowe w Borysławiu, paradę 13. Pułku Kresowego Artylerii Polskiej w Równem oraz działaczy SWAP, m.in. dr. Teofila Starzyńskiego i Agnieszkę Wisłę.

Po raz pierwszy staraniem m.in. Instytutu Pamięci Narodowej widzowie w kraju mogli się zapoznać z filmem podczas uroczystego pokazu w warszawskim kinie Iluzjon w grudniu 2018 r. Honorowy patronat nad wydarzeniem objął Polski Komitet ds. UNESCO.

Kolejne projekcje odbyły się w Gdyni, Wilnie, Krakowie, Łodzi, Katowicach i Poznaniu na półotwartych, niebiletowanych spotkaniach. Pokazy te cieszyły się zawsze wielkim zainteresowaniem, szczególnie w środowiskach zajmujących się historią lokalną.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Film